

AKADEMIK MIRKO pl. VIDA KOVIĆ – prof. dr. sc. dr. h. c.
(29. 10. 1924 – 15. 8. 2002)

Nedavno smo se oprostili od našeg profesora, akademika Mirka Vidakovića, koji nas je napustio na sam dan Velike Gospe. Gubitak je to i žalost za čovjekom koji je tijekom svog života svojim radom i pregalaštvom doprinjeo razvoju i napretku u znanstvenom i nastavnom području šumarstva ne samo Hrvatske, već i znatno šire.

Akademik Mirko Vidaković bio je izuzetna istraživačka ličnost – znanstvenik svjetskog ugleda i glasa – znanstvenik koji je kod nas bio utemeljitelj – po komu su Genetika i oplemenjivanje šumskog drveća dobile zaslužno mjesto, značenje i ulogu u šumarstvu Hrvatske, te su uz Dendrologiju bile znanstvene oblasti koje ne samo da je volio, one su bile dio njega, njegova života i njegove karijere.

Tijekom svog plodonosnog rada slijedio je svjetska saznanja i dostignuća iz tih oblasti te je bio pokretač i nositelj mnogih projekata i programa istraživanja do svog posljednjeg dana života. Upravo takav čovjek, zaslužan za prosperitet i razvoj šumarskih istraživanja, bio je akademik Mirko Vidaković.

Rođen je 29. listopada 1924. godine u plemenitoj bunjevačkoj obitelji u Svetozar Miletiću. Osnovnu školu završio je u Senti, a realnu gimnaziju pohađao je u Somboru, gdje je i maturirao. Nakon rata studirao je šumarstvo na Poljoprivredno-šumarskomu fakultetu u Zagrebu i 1949. godine diplomirao. Sretna je okolnost za Šumarski fakultet u Zagrebu, da je odmah po završetku studija postavljen za asistenta pripravnika u Zavodu za botaniku Poljoprivredno-šumarskoga fakulteta. Godine 1950. unaprijeđen je za asistenta na predmetu Botanika. Doktorat šumarskih znanosti stekao je 1953. godine, habilitirao je 1956. godine i docentom za Dendrologiju i Šumarsku genetiku imenovan 1957. godine. Od 1958. godine predaje predmet Šumarska genetika, a od godine 1961. izabran je za izvanrednoga profesora. Od 1971. godine bio

je redoviti profesor Šumarske genetike i Dendrologije.

Od 1. siječnja 1960. godine predstojnik je novoosnovanoga Zavoda za šumarsku genetiku i dendrologiju Šumarskoga fakulteta, a iste godine je i pročelnik Šumsko-gospodarskoga odsjeka. Od 1960. do 1974. godine vodi Odsjek za genetiku u tadašnjem Institutu za četinjače u Jastrebarskom. Od 1970. godine urednik je časopisa *Anali za šumarstvo* u izdanju HAZU i voditelj Arboretuma Trsteno. Izvanredni član tadašnjeg JAZU postao je 1969., a redoviti je član od 1981. godine. Prodekan Šumarskoga fakulteta bio je akad. škol. godine 1972/73. i 1973/74. Predsjednik Hrvatskoga genetičkoga društva bio je 1980. godine, a od 1997. godine počasni je član Akademije šumarskih znanosti.

Njegovo znanstveno usavršavanje započelo je tijekom školske godine 1955/56., kada je deset mjeseci proveo na specijalizaciji iz genetike i oplemenjivanja šumskog drveća u Danskoj i Švedskoj. Kasnije je svoje znanje obogatio studijskim boravcima u SAD-u, Kanadi, Francuskoj, Engleskoj, Turskoj i Grčkoj.

Boravio je tri godine u Peshavaru u Pakistanu, u Institutu za šumarstvo te na Šumarskom koledžu kao ekspert UN u razvojnim projektima pri FAO od 1966. do 1969. godine. Njegova je zadaća bila da organizira i pokrene istraživanja iz genetike i

oplemenjivanja šumskog drveća, i da započne predavanja iz tih predmeta na Šumarskome koledžu. Akademik Vidaković je s uspjehom obavio tu ne baš malu i laganu dužnost. Kao sudirektor FAO Trening centra za oplemenjivanje šumskog drveća, koji je održan na Šumarskom fakultetu u Sopronu u Mađarskoj tijekom 1971. godine, predavao je i vodio seminar u trajanju šest tjedana, a sudionici su bili šumarski stručnjaci iz 15 zemalja svijeta. Tijekom 1980. i 1983. godine u tri navrata boravio je kao ekspert UNDP FAO u Vijetnamu, gdje je u okviru projekta koji su financirali Ujedinjeni narodi bio konzultant na opremanju laboratorija za znanstvena istraživanja i za izradu programa istraživanja.

Akademik Vidaković sudjelovao je sa svojim referatima na mnogim međunarodnim znanstvenim skupovima, simpozijima i kongresima. Bio je također i organizator dvaju IUFRO sastanka u Hrvatskoj. Na Drugom svjetskom kongresu iz oplemenjivanja šumskog drveća u Washingtonu 1969. godine povjereno mu je vođenje jednog plenarnoga sastanka. Na savjetovanju IUFRO grupe o problemu reprodukcije šumskog drveća u Varparanti, u Finskoj, 1970. godine također je predsjedao jednom sjednicom. Na kongresima održanim u Indoneziji i Italiji sudjelovao je s pozivnim referatima.

Osim na međunarodnim stručnim skupovima akademik Vidaković sudjeluje na brojnim domaćim skupovima. Bio je predsjednik organizacijskoga odbora "100 godina znanstvenoga i organiziranoga pristupa šumarstvu jugoistočne Slavonije". Bio je tajnik organizacijskoga odbora simpozija Ekološko valoriziranje primorskoga krša koji je održan u Splitu u listopadu 1976. godine. Aktivan je u organizaciji I. kongresa genetičara tadašnje Jugoslavije, koji je održan 1976. godine u Dubrovniku, a bio je i predsjednik organizacijskoga odbora tog kongresa. Organizator je vrlo uspješnoga Seminara iz genetike i oplemenjivanja šumskog drveća, koji je

za šumarsku operativu održan 1977. godine na Šumarskome fakultetu u Zagrebu. U Šumarskom društvu u Sopronu u Mađarskoj 1973. godine održao je zapaženo predavanje na mađarskom jeziku. Također je održao predavanja na Poljoprivredno-šumarskom institutu u Woosteru (Ohio), na Šumarskom fakultetu u Torontu, na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Michiganu, u Šumarskom institutu u Ankari i na Šumarskim fakultetima u Solunu i Istanbulu.

Akademik Vidaković svoju je istraživačku djelatnost započeo s porredbenim istraživanjima anatomske građe borovih iglica. Iz toga je područja njegov najopsežniji rad o rasama crnoga bora, na temelju kojega je uspio dokazati postojanje više svojiti crnoga bora na prostorima rasprostranjenosti u bivšoj Jugoslaviji. Taj rad vrlo je vrijedan znanstveni prilog izučavanju varijabilnosti crnog bora na cijelom području rasprostranjenosti ove vrste, i citiran je u mnogim inozemnim publikacijama. Akademik Vidaković bavio se tada vrlo aktualnim istraživanjima primjene radioaktivnog zračenja. Izučavajući utjecaj zračenja na klijavost sjemena i rast biljaka nekih četinjača, ustanovio je da se pomoću malih doza gama zračenja može povećati energija klijavosti i stimulirati rast biljaka u prvim godinama razvoja. Proučavao je i utjecaj gama zračenja na kromosomsku strukturu kod somatskih stanica obične smreke. Posebno su zanimljivi rezultati hibridizacije borova koje se vršilo oprašivanjem sa zračenim polenom, a istraživanja su bila vrlo zapažena i citirana u svjetskoj literaturi.

Sa suradnicima u Pakistanu, akademik Vidaković izučavao je nasljeđivanje visinskoga i debljinskoga prirasta te pravnosti debla kod vrste *Dalbergia sissoo* Roxb. Ta je vrsta vrlo važna u podizanju irigacijskih plantaža i nasada u Pakistanu, Egiptu i Sudanu. Istraživanja su pokazala da je nasljednost visinskoga i debljinskoga prirasta pod većim utjecajem okoliša, a vrlo malo pod utjecajem genetskih

čimbenika, dok je pravnost debla pod visokim stupnjem genetske kontrole.

Opsežna istraživanja kod rodova *Larix* i *Picea* pokazala su da neke kombinacije međuvrsnoga križanja daju potomstvo bujnijega rasta. Npr. hibridne familije nastale križanjem europskoga i japanskoga ariša imaju bujniji rast od kontrole, a taj se trend nastavlja i u dobi od 30 i više godina. U svojim je radovima utvrdio postojanje spontanih križanaca između borova *Pinus nigra* i *Pinus leucodermis*, te između *Pinus brutia* i *Pinus halepensis*. Hibridi između brucijskoga i alepskoga bora iskazali su se kao perspektivni za uzgoj na području eumediterana. Akademik Vidaković intenzivno se bavio problematikom inkompatibilnosti kod međuvrsnoga križanja crnog i običnog bora. Praktičan rezultat tih dugogodišnjih istraživanja bila je proizvodnja hibrida između tih dviju vrste borova, kao i njihovih povratnih križanaca. Radovi koji obuhvaćaju tu zahtjevnu problematiku puno su citirani, jer se njome bavio relativno mali broj istraživača. Iz područja sjemenarstva akademik Vidaković obrađivao je problematiku mogućnosti vegetativnog razmnožavanja šumskog drveća cijepljenjem, reznicama i kulturom tkiva, a prvi se na ovim prostorima počeo baviti sjemenskim plantažama. Do posljednjeg trenutka, kao predsjednik Povjerenstva za klonske sjemenske plantaže, brinuo je o daljnjem osnivanju, nadopuni i radovima u njima, a sve su podignute pod vodstvom i uz sudjelovanje akademika Vidakovića.

O uspješnosti i važnosti njegova rada svjedoče mnoge nagrade. Godine 1977. za dostignuća iz područja prirodnih znanosti dodijeljena mu je Republička nagrada "Ruđer Bošković". Počasni doktorat Šumarskoga fakulteta Sveučilišta u Sopronu u Mađarskoj dobio je 1979. godine, a nagradu za životno djelo dobio je 1981. godine. Za istaknutu djelatnost u IUFRO-u, akademik Vidaković je 1990. godine dobio posebno prizna-

nje. Vodio je također i četiri međunarodna znanstvena projekta u suradnji sa SAD.

Akademik Vidaković zaslužan je za uvođenje znanstvenih disciplina genetike i oplemenjivanja šumskoga drveća u redovitu nastavu na Šumarskom fakultetu. To je učinjeno 1958. godine, i otada se te discipline predaju kao jedan predmet pod nazivom Genetika i oplemenjivanje šumskog drveća.

Objavio je više od 150 stručnih i znanstvenih radova, napisao je udžbenike iz Genetike i oplemenjivanja šumskog drveća. Njegova knjiga Četinjače – morfologija i varijabilnost, prevedena je i na engleski jezik, a do svog posljednjeg dana radio je na novom i proširenom izdanju knjige "Četinjače".

Velik dio svog radnog vijeka uložio je u obrazovanje stručnjaka, uspijevajući osposobiti dovoljan broj nastavnih i istraživačkih djelatnika za potrebe Fakulteta, Šumarskog instituta i operativnog šumarstva.

Smrt akademika Mirka Vidakovića težak je gubitak za HAZU, Šumarski fakultet, Šumarski institut Jastrebarsko, poduzeće Hrvatske šume i za cjelokupno šumarstvo općenito. To je gubitak jednog izuzetnog znanstvenika – gubitak za njegove učenike i suradnike s kojima je do zadnjeg dana aktivno osmišljavao nove metode za plodonosniji transfer znanstvenih dostignuća u šumarsku praksu. Do nedavno, obilazili smo terenske pokuse, družili se s kolegama šumarima, a on je u svojim raspravama i dalje poticao nastavak radova i vizionarski unosio nove ideje u šumarstvo. Ostat će u sjećanjima svojih studenata, inženjera šumarstva, postdiplomata i doktoranata, koji su crpili njegova saznanja, i spoznajno i stručno bogatili se njegovim iskustvom.

Gubitkom akademika Mirka Vidakovića ostali smo bez vrsnog znanstvenika i stručnjaka, nositelja više znanstvenih disciplina, ali i bez dragog nam kolege, suradnika i istraživača neprocijenjivog znanja.

Popis značajnijih radova M. Vidakovića

Oblici crnog bora u Jugoslaviji na temelju anatomije iglica. Glas. šum. pokuse 13 (1957): 103–110

Investigations on the Intermediate Type between the Austrian and the Scots Pine. *Silvae genetica* 1 (1958): 12–18.

Oplemenjivanje ariša. Šum. list 10–11 (1959): 347–354.

Influence of gamma rays on the germination of certain coniferous seeds. Conference of Polish and Yugoslav Scientists on the Application of Atomic Energy in Agriculture,

Food technology, Forestry and Veterinary Science, March 25–28, 1959, Beograd: 32–33.

Značenje češera, sjemenki i njihovih krilaca za sistematiku i određivanje provenijencije crnoga bora. Glasn. šum. pokuse 14(1960): 383–437.

Novi prilog oplemenjivanju ariša. Šum. list 1-2 (1962): 47–62.

Anlage von Samenplantagen ausserhalb des natürlichen Areales zum Zwecke der Steigerung der Samenproduktion. Soz. Forstwirtschaft, Sonderheft: Forstl. Samenplantagen III, 1963: 10–13.

Effect of gamma rays on the chromosomes of the somatic cells of *Picea abies* Karst. (suautor B. Bevilacqua). *Silvae Genetica* 2 (1963): 41–46.

Međuvrsno križanje Pančićeve omorike (*Picea omorica* (Pančić) Purkyne) sa sitkanskom smrčom (*Picea sitchensis* Bong. Carr.). Šumarstvo 10–12 (1963): 337–342.

Some characteristics of the Needle Structure and Growth in the Hybrids between Austrian Pine and Japanese Red Pine. *Silvae Genetica* 15 (1966): 155–160.

Effect of irradiation on the properties of pollen in Austrian and Scots Pine (s B. Djurbašić i D. Kolbah). *Experientia* 23 (1967): 1–6.

Oplemenjivanje ariša III. Šum. list 1–2 (1967): 25–36.

Growth of Austrian and Scots pine plants after Gamma irradiation of pollen. *Radiation Botany* 7 (1967): 529–542.

Heritability of height and diameter growth in shisham (*Dalbergia sissoo* Roxb.) by cuttings. Project Report No. 3(1968): 15.

The inheritance of crooked bole in shisham (*Dalbergia sissoo* Roxb.) (suautor J. Ahsan). *Silvae Genetica* 19(1970): 94–98.

The improvement of stem form in shisham (*Dalbergia sissoo* Roxb.) (suautor J. Ahsan). Second world consultation on forest tree breeding, Washington D.C. 1969: 5 p.

Observations on the ovule development following cross pollination between Austrian and Scots pines irradiated and non-irradiated pollen (s B. Jurković-Bevilacqua). IUFRO, Section 22, Meeting of the working group on reproduction of forest trees, Varparanta, 1970: 8 p.

Breeding to improve stem form in shisham (*Dalbergia sissoo* Roxb.). Report on the Training centre on forest tree improvement, Sopron, Hungary, FAO, No. TA 3033, Rome 1971: 37–41.

Effect of gamma-irradiated pollen on the growth of white willow (*Salix alba* L.) (suautor A. Krstinić). *Genetika* 3 (1) (1971): 95–117.

Development of ovules after interspecific hybridization of Austrian and Scots pines with gamma-irradiated pollen (suautor B. Bevilacqua-Jurković). *Genetika* 3 (1): 119–130.

Neka svojstva hibrida između *Pinus nigra* i *Pinus densiflora* (suautori A. Krstinić i M. Harapin). Šum. list 3–4 (1972): 112–131.

Contribution to the investigations of incompatibility by crossing Scots pine and European black pine (suautor Ž. Borzan). International Symposium on Genetics of Scots pine, IUFRO Division 2, Working party S2.03.5, Warszawa-Kornik, 1973: 19 p.

Prilog proučavanju morfološke varijabilnosti spontanih križanaca između alepskoga i brucijskoga bora (suautor A. Krstinić). Zbornik radova Simpozijuma povodom 100. godišnjice prve Srpske akademije nauka i umetnosti, knjiga I, 1974: 35–39.

Rezultati oplemenjivanja stablastih vrba na području južnoistočne Slavonije, JAZU, Centar za znanstveni rad, Vinkovci, 1975: 129–141.

Oplemenjivanje crnoga i brucijskoga bora primjenom zračenoga polena (suautori Ž. Borzan i B. Jurković-Bevilacqua). *Acta Biologica* VII/3–8, 1975: 309–317.

Some morphological characteristic of *Pinus* × *nigrosylvis* (*P. nigra* × *P. sylvestris*). *Ann. Forest.* 8/2 (1977): 15–27.

Savladivanje inkompatibilnosti pri križanju nekih borova. *Genetika* 9 (1) (1977): 51–63.

Immunological identity of pollen-wall proteins in some incompatibility pine species (suautori S. Petričević, I. Bilić i Ž. Borzan). *Genetika* 9 (3). 271–280, 1977.

The effect of genotype of the incompatibility barrier in crossing *Pinus nigra* with *Pinus sylvestris*. Proc. of the 8th Congress of EUCARPIA, Madrid 1977: 369–375.

Effect of micro-environment on species incompatibility in hard pines (suautori A. Krstinić, Ž. Borzan, B. Jurković, D. Kolbah i B. Djurbašić). Završni izvještaj po temi: YO-FS-88-JB-6, 1978: 85 p.

Neke morfološke karakteristike hibrida japanskoga crvenoga bora (*Pinus densiflora* Sieb. et. Zucc.) i običnoga bora (*Pinus sylvestris*) (suautori A. Krstinić, Ž. Borzan i B. Jurković-Bevilacqua). Šum. list 1–3 (1978): 19–24.

Uspijevanje nekih klonova stablastih vrba na aluviju Dunava kod Opatovca (suautor A. Krstinić). Radovi centra JAZU, Vinkovci, 1980: 29–47.

Variability of seeds, obtained from back cross, as an indicator of the degree of incompatibility between *Pinus nigra* and *Pinus sylvestris*. *Ann. Forest.* 10/4 (1983): 81–87.

Zakorijenjivanje reznica ranoga i kasnoga hrasta lužnjaka (suautori Ž. Borzan, A. Krstinić i W. J. Libby). Glas. šum. pokuse 21 (1983): 213–222.

Varijabilnost nekih morfoloških i anatomskih svojstava alepskoga (*Pinus halepensis*) i brucijskoga (*Pinus brutia*) bora i njihovih hibrida (s A. Krstinić). Zbornik radova povodom jubileja akademika Pavla Fukareka, Akademija nauka i umjetnosti BiH, Radovi, knjiga LXXII/21, 1983: 285–296.

Relation of self-fertilization and interspecific incompatibility by crossing *Pinus nigra* × *P. sylvestris*. *Ann. Forest.* 12/1 (1986): 1–14.

Uspijevanje nekih vrsta i hibrida dvoigličavih borova na Đurđevačkim pijescima (suautori A. Krstinić, M. Halambek i Ž. Borzan). *Ann. Forest.* 12/4 (1986): 71–87.

Problem of verification of additive and non-additive effects of genes for vigorous growth in forest trees (suautor A. Krstinić). *Ann. Forest.* 14/1 (1988): 1–12.

Selection of white willow clones (*Salix alba* L.) suitable for growing in mixed plantations with black alder (*Alnus glutinosa* L. Gaertn.) (suautori A. Krstinić i N. Komlenović). *Ann. Forest.* 15/2 (1989): 17–35.

The growth of some interspecific hybrid pine seedlings and their cuttings (suautor Ž. Borzan). *Ann. Forest.* 17/1 (1991): 1–21.

Radovi na podizanju klonske sjemenske plantaže hrasta lužnjaka na području Š.G. "Krndija" i Š.G. "Papuk". (suautori J. Bećarević, I. Hajek, Š. Keceli i V. Podnar). U: Zbornik radova o Antunu Levakoviću. HAZU Centar za znanstveni rad Vinkovci (1992): 153–170.

Estimation of genetic gain in a progeny trial of pedunculate oak (*Quercus robur* L.) (suautori D. Kajba, S. Bogdan, V. Podnar i J. Bećarević). Glas. šum. pokuse 37 (2000): 375–381.

Doc. dr. sc. Davorin Kajba